

Universiteit voor Humanistiek

Rectorale rede opening academisch jaar 4 september 1989

prof. dr. D.J. van Houten.

"VOOR REDE VATBAAR"

Proloog

Nu de Universiteit voor Humanistiek voor de eerste keer het academisch jaar opent, is het goed stil te staan bij de vraag wat het karakter van deze universiteit is. Wat stelt ze voor en waar staat ze voor. Het stellen van dergelijke vragen gaat terug tot een oude universitaire traditie. Zo was het in het Middeleeuwse Bologna gebruikelijk dat bij de opening van het academisch jaar werd voorgelegd welk onderwijsprogramma met de studenten overeen was gekomen. Deze overeenkomst was de uitdrukking van het bereikte evenwicht tussen vraag en aanbod. Het aanbod had te maken met het opgebouwde intellectuele kapitaal; de vraag met maatschappelijke behoeften en intellectuele weetgierigheid. In redelijk overleg werden beide geconfronteerd; docenten en studenten waren voor rede vatbaar.

Deze redelijkheid staat eveneens model voor de Universiteit voor Humanistiek. Wetenschap, humanisme en redelijkheid zijn vanouds te beschouwen als natuurlijke bondgenoten. Het nastreven van redelijkheid is kenmerkend voor het humanisme en van de wetenschap mocht verwacht worden dat ze hier een bijdrage aan levert. Hedentendage volgens sommigen een ijdele hoop, maar laten we de historische lijn nog even vasthouden. Kern ervan wordt gevormd door het vertrouwen dat de wetenschap ten dienste kan staan aan het bewerkstelligen van een menswaardig bestaan. Het verschijnsel wetenschap wordt dan beschouwd

als het menselijk vermogen de wereld ter hand te nemen en te vervolmaken.

Geplaatst tegen deze achtergrond kan de vestiging van een Universiteit voor Humanistiek gezien worden als de uitdrukking van de natuurlijke samenkomst van wetenschap en humanisme. Het gaat dan om het sluitstuk van een historische ontwikkelingsgang die zich over eeuwen heeft uitgestrekt. Uiteraard, ook binnen de gevestigde universiteiten is het humanistisch erfgoed geen vreemde. Toch moet het worden gezegd: dit erfgoed is hedentendage niet onbedreigd. De moderne, zakelijke universiteit is meer gericht op praktisch nut en snelle resultaten, dan op bezinning over waardenbetrokken vraagstukken. Soms heeft het er alle schijn van dat de universiteiten niet meer zozeer voor rede vatbaar zijn; redelijkheid en wetenschap lijken van elkaar te zijn losgeweekt. No nonsense en no sense liggen dan in elkaars verlengde; voor een zich buigen over zingevingsvragen is binnen de moderne universiteit weinig ruimte.

De opdracht van de Universiteit voor Humanistiek is wellicht dan ook in de eerste plaats om voor rede vatbaar te zijn. Redelijkheid als een bij uitstek menselijk vermogen, dient er een voedingsbodem te vinden. Een dergelijk sluitstuk is dan ook eerder een nieuw begin dan een eindpunt. De Universiteit voor Humanistiek heeft zich te richten op de toekomst. Dit zeker niet als een vlucht vooruit. Terugzien op het heden geeft de gerichtheid wellicht het beste weer. Het heden wordt dan beschouwd vanuit het perspectief van wat het had kunnen zijn. Dit perspectief vertrouwt op de menselijke rede: een belofte voor een betere toekomst.

Een bijzondere universiteit.

In meerdere opzichten kan de Universiteit voor Humanistiek als een bijzondere universiteit worden beschouwd. Een op het humanisme gebaseerde universiteit is wereldwijd gezien enig in haar soort.

Elementen ervan zijn ondermeer aan te treffen binnen de Vrije Universiteit te Brussel, waarmee zojuist een samenwerkingsovereenkomst is gesloten. Wij hopen binnen afzienbare tijd een internationaal netwerk op te bouwen van humanistisch getinte universitaire instellingen. In deze zin streven we ernaar het unieke karakter van onze universiteit zo snel mogelijk te laten opgaan in bredere samenwerkingsverbanden. Het bijzondere is met name gelegen in de drie samenstellende componenten van de opleiding. De Universiteit voor Humanistiek verzorgt een wetenschappelijke, levensbeschouwelijke beroepsopleiding, waarbij het levensbeschouwelijke fundament gelegen is in het humanisme. Deze combinatie roept een drietal spanningsvolle relaties op:

- a. tussen wetenschap en levensbeschouwing
- b. tussen wetenschap en beroep
- c. tussen beroep en levensbeschouwing.

Ad.a. De vraag naar de relatie tussen wetenschap en levensbeschouwing is zo oud als het verschijnsel wetenschap zelf. Het is dan ook zeker niet hier de plaats te trachten dit eeuwenlange debat samen te vatten en van een commentaar te voorzien. De kern van de zaak is of wetenschap en levensbeschouwing hoe dan ook iets met elkaar uitstaande hebben. Vanuit een universitair perspectief bezien, gaat het er dan om of wetenschap denkbaar is zonder levensbeschouwing. Als we het huidige wetenschappelijke bedrijf overzien, dan dringt de conclusie zich op dat binnen de moderne wetenschap maar weinig ruimte is gelaten voor waardenbetrokkenheid. Werd in het verleden nog gesproken van waarden vrijheid, nu kan wellicht beter worden gesproken van indifferentie, relativisme of zelfs nihilisme.

Binnen de Universiteit voor Humanistiek wordt een dergelijke lijn nadrukkelijk afgewezen. Weliswaar moeten wetenschap en levensbeschouwing onderscheiden worden, maar in wetenschappelijke arbeid zal altijd sprake zijn van waardenbetrokkenheid. Zeker voor de Westerse wetenschap geldt dat kennisbelangen in veel gevallen gericht zijn op

een beheersingsbehoefte. Deze instrumentaliteit vindt een neerslag in de dominantie van een technisch rationaliteitsbegrip binnen de wetenschap: kennis gericht op beheersmacht. Als zodanig is dit zelf geen waardenvrij uitgangspunt. Immers, kennis kan ook gericht zijn op louter begrip, op bevrijding, op geestelijke verrijking. De gerichtheid van wetenschap spreekt niet voor zichzelf. We rekenen reflexie over de gerichtheid van wetenschap dan ook tot een centraal aandachtspunt van de Universiteit voor Humanistiek. Ultieme vraag is waartoe wetenschap dient; wat is de zin van wetenschap?

Hiermee is nog niet gezegd hoe wetenschap en levensbeschouwing zich tot elkaar moeten verhouden. Als we stellen dat wetenschap gericht moet zijn op menselijke waardigheid, is daarmee niet gezegd dat gestreefd wordt naar een wetenschappelijke gefundeerde levensbeschouwing. Iets dergelijks zou immers al te snel kunnen ontaarden in een onverdraagzaam totalitarisme. Het debat zal dan ook eerder vanaf de andere kant worden aangegaan. Het accent ligt dan op de levensbeschouwelijke betrokkenheid van wetenschap en de nadere doordenking daarvan. Richtsnoer hierbij is eerder redelijkheid dan technische rationaliteit, waarbij rede, moraal en praxis op elkaar betrokken worden. In deze zin zal de Universiteit voor Humanistiek zich expliciet richten op zingevingsvraagstukken en zich dienstbaar opstellen bij het zoeken naar zin.

Ad. b. Vervolgens de vraag naar de relatie tussen wetenschap en beroep. We belanden hier al snel op het terrein van het "bolwerk der betweters", van professionele groepen die, zich beroepend op wetenschappelijke kennis en kunde, gedragsvoorschriften aan anderen opleggen. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat wetenschappelijke kennis het mogelijk maakt stellige uitspraken te doen over handelingspraktijken. Het gaat om zogenaamde "doe-beweringen" als afgeleide van wetenschappelijke kennisbestanden.

Bij een dergelijke benadering wordt de beroepspraktijk geplaatst binnen het regime van de toegepaste wetenschap. Verdergaande professionalisering komt dan neer op verwetenschappelijking van het beroep. Het betere weten wordt geacht tot beter handelen te leiden. Echter, in toenemende mate worden vraagtekens geplaatst achter een dergelijk uitgangspunt. Hierbij zijn zowel onmogelijkheden als onwenselijkheden in het geding. Dat professionaliteit geconfronteerd wordt met grenzen heeft te maken met de beperkingen en het karakter van wetenschappelijke kennis. In veel gevallen blijkt bij nadere beschouwing dat het beroep op wetenschappelijke kennis nauwelijks verdedigbaar is. Bij onwenselijkheden gaat het vooral om de asymmetrische relatie tussen hulpverlener en cliënt die door deze professionaliteit wordt opgeroepen. Al te gemakkelijk wordt de cliënt niet als subject, maar als zorg-object benaderd, waarbij de hulpverlener op onbescheiden wijze in iemand anders leven binnendringt. Een dergelijke benadering wordt binnen de Universiteit voor Humanistiek niet gevolgd. Dat de mens de mens een zorg is mag niet inhouden dat de zorgbehoevende mens onder professionele curatele wordt gesteld. Het beroep van humanistisch geestelijk werkende kan nooit louter een afgeleide zijn van wetenschappelijke kennis, en kan dan ook niet beschouwd worden als toegepaste wetenschap. Uitgangspunt zal het leven zelf moeten zijn en niet een gegeven bestand aan kennis. Uiteraard is onderzoek naar het beroep geboden, maar de uitkomsten daarvan mogen niet verleiden tot technische professionalisering tout court. Het gaat eerder om systematiseren van ervaringskennis, uitgaande van het principe dat elk subject vatbaar is voor rede. Het stimuleren hiervan zal binnen het beroep centraal moeten staan, waarbij het de wetenschap siert zich dienstbaar op te stellen.

Ad. c. Hiermee raken we al aan de relatie tussen beroep en levensbeschouwing. Veel van wat in het voorgaande aan de orde gesteld is zal

herkend zijn door degenen die betrokken zijn bij theologische opleidingen. Vergeleken met aan het humanistisch geestelijk werk verwante beroepsoorten, ligt de situatie echter nadrukkelijk anders. Immers, in tegenstelling tot de confessionele religies, gaat het humanisme niet uit van dogma's. Centraal staat het scheppen van een eigen ruimte voor elk individu, als lid van een bredere gemeenschap. Wat dit betreft is er geen eenduidig verband tussen de humanistische levensbeschouwing en het beroep. Juist de eigen verantwoordelijkheid van ieder mens moet het uitgangspunt zijn. Dit brengt onder meer met zich mee dat er ruimte moet zijn voor nieuwe ideeën, dat gehanteerde uitgangspunten open moeten staan voor kritiek en met rede terzijde geplaatst moeten kunnen worden.

Een dergelijk open levensbeschouwing zal haar neerslag moeten vinden in het beroep. Dit vraagt om een voortdurend vraagbaar stellen van zich uitkristalliserende beroepspraktijken. Het beroep mag gaan uitdrukking zijn van een gestold verleden, maar zal zich moeten presenteren als een bewegend beeld. De institutionalisering van het beroep in een academische beroepsopleiding mag er niet toe leiden dat deze beweging verstart. Wat dit betreft stelt de Universiteit voor Humanistiek zich tot doel bij te dragen aan constructieve onrust. Na het voorgaande komt wellicht de vraag op wat voor soort opleiding nu eigenlijk te verwachten is. Het antwoord kan gezocht worden in de verwijzing naar het klassieke beeld van een "universitas": een op het geheel gerichte academische gemeenschap, waarbinnen in een voortdurende dialoog wetenschap, levensbeschouwing en beroep met elkaar worden geconfronteerd. De wisselwerking tussen theorie en praktijk, norm en feit, waarden en werkelijkheid, vormt het bouw materiaal van het curriculum. Als eindproduct staat ons een intellectueel voor ogen die geleerd heeft te balanceren tussen betrokkenheid en distantie, tussen wetenschap en levensbeschouwing, die zich dienstbaar en kritisch opstelt naar de medemens, wetenschappelijke inzichten in

praktijk kan brengen. Een dergelijk balanceren zien we eerder als kunst dan als kunde. Deze artistieke uitdaging is mede aangewezen op een goed ontwikkelde esthetiek van het bestaan.

In het te ontwikkelen onderzoeksprogramma zal dit een neerslag vinden in de combinatie van dienstbaarheid en kritisch commentaar.

Dienstbaarheid in eerste instantie voor de humanistische beweging. Met name vanuit de diverse werkvelden (zoals Justitie, Defensie, zieken-, verpleeg- en bejaardenhuizen) is een groot aantal onderzoeksvragen aan ons voorgelegd. Wel menen we het recht te hebben deze vragen zelf zonodig van een kritisch commentaar te voorzien. De door ons gezochte commentaarfunctie blijft echter niet daartoe beperkt. Het is de bredere samenleving die uitnodigt tot een normatieve evaluatie. De aandacht zal zich hierbij richten op actuele maatschappelijke vraagstukken, ten aanzien van de plaats van arbeid, technologische ontwikkelingen, mondiale ongelijkheid, cultureel relativisme, maatschappelijke solidariteit, ecologische vraagstukken, enz. enz..

Met het onderzoeksprogramma beogen we mede bij te dragen aan het publieke debat over de toekomstige maatschappij, waarbij ook hier het zoeken naar zin de richtsnoer zal zijn. Wat de toekomst betreft wordt gesproken van het postmoderne tijdperk. Afgezien van de vraag waar deze term precies voor staat, is het duidelijk dat de opkomst ervan wijst op de ervaring van een breukvlak in ontwikkelingen. Blijkbaar zijn we niet langer zeker over de toekomst. De toekomst vervult ons met zorg, waarbij de zorgen voor morgen op meer betrekking hebben dan op het milieu. Onzekere zorglijkheid kan gemakkelijk tot fatalisme leiden. Het zoeken naar nieuwe perspectieven is geboden. De Universiteit voor Humanistiek zal hieraan een bijdrage moeten leveren.

Herfsttij van de nieuwe tijd?

Als de toekomst niet meer is wat ze geweest is en er sprake is van een onzeker zoeken, is dit wellicht een moment bij uitstek om van start te

gaan met een Universiteit voor Humanistiek. Van Praag wees er al op: "Het merkwaardige van het humanisme als historische stroming is dat het steeds op de voorgrond treedt op de kentering van de tijden." Vooreerst is echter de vraag aan de orde in hoeverre gesproken kan worden in termen van breukvlak en kentering. Maatschappelijke ontwikkelingen worden altijd gekenmerkt door continuïteit en discontinuïteit. De ervaren mengverhouding bepaalt uiteindelijk of er grond is om te spreken van een "kritieke periode". Zo bezien is er binnen onze westerse samenleving nog steeds sprake van een redelijk hoge dosis continuïteit. Er is een grote, zij het wat ongelijk verdeelde, materiële welvaart. Weliswaar brengt onze economie ecologisch leed met zich mee, maar dat het roer werkelijk om moet blijft veelal op het verbale vlak steken. We kunnen ons verheugen over een breed pakket vrijheden. Deze zijn weliswaar niet onbedreigd, onder meer ten gevolge van technologische turbulentie, maar dit leidt niet tot acute zorg. Emancipatieprocessen lijken zich gestaag te voltrekken. Verdraagzaamheid voorkomt politiek extremisme van enige omvang. Kans op oorlog, zeker in onze nabijheid, lijkt uitgebannen, evenals hongersnood. De zegeningen van de westerse beschaving zijn blijkbaar solide verankerd. Dat slechts een betrekkelijk klein deel van de wereldbevolking hiervan mag genieten knaagt wel aan ons geweten, maar de mondiale ongelijkheid is toch ver van het eigen bed.

Vanwaar dan toch die gevoelens van discontinuïteit? Is de status quo werkelijk zo broos als soms wordt gesuggereerd, en wat zijn de pijnpunten dan? Wellicht moet dan niet gekeken worden naar dagelijks leed en ongemak, maar gaat het om grotere lijnen. Er is twijfel aan wat het moderniseringsproject genoemd wordt. De Verlichtingsidealen betreffende maakbaarheid en vooruitgang, toch geen geringe zaken van de nieuwe tijd, worden naar het rijk der fabelen verwezen; grote verhalen die door de geschiedenis zijn ontmaskerd. Mondiale ontwikke-

lingen hebben de dominante positie van het Westen doorbroken, gepaard gaande met de opkomst van fundamentalistische bewegingen elders. Het op zijn plaats gezette Westen kan hier duidelijk nog niet goed mee overweg. Eerste uitbarstingen van polarisatie hebben zich al voorgedaan. Is de "ondergang van het avondland" thans dan toch nabij? Blijven we dichter bij huis, dan wordt gesproken van een moreel vacuum en een gewetenloze samenleving. In hoeverre is nog te spreken van een collectieve moraal, of zijn we beland in een volstrekt relativisme, waarbij waarden niet meer zijn dan subjectieve toevalligheden? Dat we geconfronteerd worden met cultureel pluralisme valt nauwelijks meer te ontkennen. De overgang van pluralisme naar nihilisme is echter betrekkelijk en dan wordt zoeken naar zin een wel erg eenzaam avontuur. Vervolgens, de wetenschap; in meerdere opzichten de motor achter moderniseringsprocessen. Zonder twijfel heeft deze ons veel nuttigs opgeleverd, maar of dat allemaal even zinvol was valt nog te bezien. Daarbij komt dat die wetenschap ons wel wat vaak voor, soms nogal twijfelachtige verrassingen heeft geplaatst. De voortgang der wetenschap is grillig en blijkbaar onbeheerst. Deze stuurloze groei van menselijke kennis spoort zeker niet altijd met het streven naar een redelijker samenleving. Integendeel, al te vaak is sprake van een blinde redeloosheid, zonder verdergaande bezinning. Een wetenschap die niet voor rede vatbaar is; zie hier wat de modernisering ons gebracht heeft. Een vervreemde verlegenheid is het gevolg. Een oncontroleerbare wetenschap die als een soort blindganger opduikt waar we haar niet gevraagd hadden en wegblijft waar ze nodig is. Uiteindelijk dus toch de menselijke hoogmoed die ten val komt? Vanuit humanistisch perspectief is dit een ergerlijke zaak. Immers, was het niet juist de wetenschap die een belofte van redelijkheid in het vooruitzicht stelde, die zou bijdragen aan een meer humane samenleving? Ondertussen heeft het er alle schijn van dat wetenschap en rede van elkaar vervreemd zijn. Met de woorden van Habermas heeft

dit geleid tot een nieuwe onoverzichtelijkheid, een historisch doolhof zonder plattegrond, maar wel vol lachspiegels waarin oude idealen zich als caricaturen aftekenen. Is het moderniseringsproject dan toch vastgelopen?

Op grond waarvan kan trouwens verwacht worden dat één en ander toch nog ten goede kan worden gekeerd? Kan de gerede twijfel tegemoet worden getreden met een gefundeerd vertrouwen in een goede afloop? Antwoorden op dergelijke vragen kunnen nu niet worden verwacht. Laten we ons beperken tot het uitspreken van het vermoeden dat er redenen zijn om ons zorgen te maken over de kwaliteit van het bestaan op de wat langere termijn, zonder dat dit behoeft te resulteren in berusting. Problemen zijn er om te worden aangevat; zorg moet tegemoet worden getreden als uitdaging.

De zorg om de toekomst neemt meerdere gedaanten aan. Wellicht het minst expliciet uitgesproken is de zorg om de zin van het bestaan; een knagend existentieel ongemak. Zoveel zaken lijken contingent, een toevallig resultaat van een samenloop van omstandigheden, willekeurige combinaties van factoren die tot iets leiden wat niemand had voorzien, laat staan gewenst. Wie durft er nog te spreken van menselijke zelfbestemming en verantwoordelijkheid? Zelfs voor het "pluk de dag" lijkt nauwelijks ruimte; je mag al blij zijn als je hem overleeft. Is misschien dan ook het zoeken naar zin een achterhaald idee, een door de geschiedenis ingehaald groot verhaal? Moeten we ons dan maar beperken tot de dagelijkse kleine verhaaltjes van pijn en moeite, lief en leed? De op het hedentendaagse teruggeworpen mens heeft echter toch iets onhandigs: een soort meerjarige eendagsvlieg.

Vervolgens, het morele tekort als bron van zorg. Dit tekort manifesteert zich onder meer in wederzijdse indifferenties: de mens is de mens een rotzorg. Het aan elkaar voorbijleven zal voor een deel te maken hebben met gevoelens van machteloosheid: "kan ik er wat aan doen?" De verantwoordelijkheid voor een zekere stand van zaken wordt

dan in het oneindige geprojecteerd, waarbij bij voorbaat anonieme anderen de boosdoeners zijn. Een dergelijke ontwikkeling kan gemakkelijk ontaarden in een vlucht in een onterecht generaal pardon, waarbij we het misschien wel geweten hebben, maar er alvast niets aan konden doen. Niet alleen de mens zelf is dan afgesneden van redelijke vermogens; de situatie zelf is ook niet meer voor rede vatbaar. Voor medemenselijkheid is in een dergelijke situatie geen ruimte meer. Hooguit kan worden gesproken van lotsverbondenheid.

In de kern komt dit erop neer dat de mens niet meer is dan een speelbal van de loop der geschiedenis. Voor menselijke waardigheid blijft dan weinig ruimte, laat staan voor menselijke verantwoordelijkheid. Wat resteert zijn figurantenrollen, zonder verdere bijbedoelingen. Het zou ook zonder kunnen. De reductie van de mens tot wellicht overbodig attribuut heeft ons ver verwijderd van het ideaal van de redelijke mens. Het menselijk bestaan als louter rhetoriek, een toevallig symbolisch universum, een samenraapsel van moedwil en misverstand; is dat hetgene waartoe het moderniseringsproject is veroemd? De uitdaging van deze vraag is gelegen in het streven haar te weerleggen. Het opnemen ervan is een riskante onderneming. Voor de Universiteit voor Humanistiek mag dit geen reden zijn haar uit de weg te gaan. Als de huidige situatie niet voor rede vatbaar is, dan moet geprobeerd worden haar voor rede vatbaar te maken.

Een woord van dank, vertrouwen en bescheidenheid.

Het risico dat in het ter hand nemen van de uitdaging besloten ligt, wordt verzacht door het feit dat onze Minister van Onderwijs en Wetenschappen blijkbaar de tekenen der tijd goed heeft verstaan. Het mogelijk maken van een Universiteit voor Humanistiek getuigt van wijsheid. Weliswaar klinkt achter de horizon dreigende taal van de commissie Oberman. We hebben daar zorgvuldig kennis van genomen, maar zien daarin geen reden om de risico-dragende uitdaging niet aan te

gaan. Waartoe dat zal leiden is onzeker: het ter hand nemen ervan is een inspirerend avontuur. De beoordeling van de resultaten echter zal eerder een kwestie zijn van wegen dan van meten. Niet alle kwaliteiten laten zich in kwantiteiten vangen.

Wat tot nu toe is bewerkstelligd, hoe bescheiden dan ook, maar wel tot stand gebracht onder een enorme tijdsdruk, geeft ruimte voor vertrouwen. Wat een handvol mensen vermag is zeker opzienbarend. Van docenten en bestuursleden is het uiterste gevegd; het eerste tussenstation is gehaald. Binnen een luttel aantal jaren zal de Universiteit voor Humanistiek geheel zijn opgebouwd: een hoopvol blijk van menselijk kunnen. Volmaakt zal deze universiteit nooit zijn: intrinsieke onrust zal dit voorkomen. Het vatbaar zijn voor rede gaat gepaard met voortdurende kritische bezinning. Juist omdat de status quo nooit als norm kan fungeren, is voortdurende bijstelling geboden. De hiervoor benodigde flexibiliteit kan alleen worden opgebracht vanuit een vertrouwen in het menselijke kunnen. Zo zal de Universiteit nooit de gedaante mogen aannemen van een behouden huis. Geen tot de orde geroepen plein van de hemelse vrede, maar een marktplaats van menselijke dynamiek met stille nissen voor bezinning.

Tenslotte past een woord van bescheidenheid. Ondanks alle dappere zinnen in het voorgaande: het in pacht hebben van de wijsheid streven wij niet na. In wezen zijn er redenen genoeg om niet teveel van wetenschap te verwachten en binnen de Universiteit voor Humanistiek zal een zekere terughoudendheid worden betracht. Al te vaak is de wetenschap overvraagd en heeft deze gemeend te moeten proberen daaraan tegemoet te komen. Uiteindelijk kan dat slechts tot desillusies leiden. Wat dit betreft zijn we gewaarschuwd.

Vervolgens is van belang ervoor te waken dat het wetenschappelijk bedrijf zich niet buiten of boven de samenleving plaatst. Uiteraard, de verleiding is groot, maar uitgangspunt moet zijn dat het wetenschappelijk kennen slechts betrekkelijk is. Het accent zal moeten

liggen op dagelijkse handelingspraktijken van mensen van vlees en bloed.

We zullen ons dan ook moeten wapenen tegen het risico dat na verloop van tijd sprake blijkt te zijn van de "nieuwe kleren van de keizer"; een mooi verhaal zonder inhoud. De Universiteit voor Humanistiek zal de grote vragen van het bestaan niet beantwoorden. Haar opdracht is vooral ernaar te streven de juiste vragen te stellen. Ook wat betreft de eigen ambities zal de universiteit voor rede vatbaar moeten zijn.

Dit gezegd hebbende verklaar ik hierbij het academisch jaar voor geopend. Ik wens docenten, medewerkers en bestuursleden van de Universiteit voor Humanistiek sterkte bij het vele werk dat dit jaar moet worden verricht. Ik hoop en verwacht dat de studenten hun weg zullen vinden tot de academische gemeenschap die ons voor ogen staat. Tenslotte ga ik ervan uit dat de humanistische beweging ons zal weten te vinden, waarbij de humanistisch geestelijk werkenden zeker niet moeten nalaten zonodig een beroep op ons te doen.